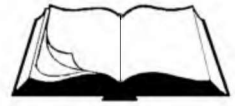

מִיָּמֵינוּ

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

4

גליון 440

זיכרונות שמעתתא (יו) – ובלכתך בדרך

אב תשפ"א **ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב**

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם "ודברת במ... ובלכתך בדרך..."

קריאת התורה והפטרה

1. מתי מוציאים בשבת בראשית שני ספרי תורה?
2. האבא לא כהן ולא לוי, ובכל זאת הבן מקבל עלייה כלוי, הכיצד?
3. מתי הרב או ראש הישיבה לא יכולים לעלות לעליית 'חזק' (ב' תשובות)?
4. מתי אומרים חצי קדיש אחרי מפטיר לפני הפטרה?
5. איזו הפטרה קוראים חמש פעמים בשנה?
6. פעם בכמה שנים קוראים את אותה הפטרה בשתי שבתות רצופות, מהי?
7. מתי קוראים בשבת בתפילת מנחה את אותה קריאה שקראו כבר בשבת בבוקר?

ברכות

8. על איזה דבר בדרך כלל מברכים ברכה מסוימת מברכת הנהנין, ולפעמים מברכים עליו ברכה אחרת מברכת הנהנין? (ב' תשובות)
9. איך יתכן שאדם הולך לרקוד, ולפני שרוקד צריך לברך ברכת המצוות בשם ומלכות?
10. איזה ברכות מברכים רק פעם אחת בשנה? (ו' ברכות)
11. באיזו ברכות מזכירים פסוק לפני חתימת הברכה?
12. היום מברך על הלחם "המוציא" ולמחרת מברך עליו "שהכל", ולאחר זמן לא מברך כלום, הכיצד?
13. כמה סוגי ברכות הנהנין יש על ריח?
14. יהודי בן חמישים אמר: עכשיו בירכתי ברכה בפעם הראשונה בחיי, ואקוה שלא אצטרך לברכה פעם שניה, מהי הברכה?

ספר תורה

15. איזו תוספת נוהגים לכתוב בספר התורה שמשה רבינו לא כתב בספר התורה?
16. שני אנשים שאלו את הרב אותה שאלה, כתוב על קלף אותיות ש' ד', מהשם של 'שק"י'. לאחד מהם אמר הרב שמותר למחוק, ולשני אמר הרב שאסור לו למחוק?

ציצית

17. איך יתכן בגד עם ציצית, שרק לאדם אחד מותר ללבושו, ואילו כל העולם לא יוצאים בזה, אפילו הבעלים לא יכולים לצאת בזה?
18. לבש טלית ואח"כ הניחו בנרתיק, וקרה אונס ונפסלה ציצית אחת, למפרע לא יצא ידי חובת מצות ציצית, הכיצד?

ברית מילה

19. באיזה יום בשנה יש הכי הרבה בריתות?

פטר חמור

20. יש לפנינו שני שייס שנולדו מאותה אמא, ודומים בקומה ובשנים. באחד מהם יכול לפדות פטר חמור, ובשני אי אפשר לפדות לדעה אחת בגמרא, הכיצד?

שחיטה

21. מתי אסור לשחוט עוף (חולין) אפילו בימי חול?
22. מתי מותר לשחוט "אותו ואת בנו" ביום אחד?
23. שחט אמא ושני בניה, מתי חייב שתיים ומתי חייב אחד?

מצוות

24. איזו מצוה דאורייתא (שמברכים עליה) אפשר לקיים אותה לכתחילה ע"י אחר, ואין בה ענין של 'מצוה בו יותר מבשלוחו'?
25. איזו מצוה עושים כל יום כמו בית שמאי ולא כבית הלל?
26. מתי עושים שתי מצוות סמוכות זו לזו, האחת מצוה מדרבנן והשניה מצוה מדאורייתא (ומברכים ברכה על כל אחת מהן), ומקדימים את המצוה מדרבנן לזו של דאורייתא?
27. מי חייב לעשות את כל המצוות רק בשיעור של הגר"ח נאה, ולא כשיעור החזו"א, ואפילו מצוות דאורייתא כגון מצוה או ארבעת המינים (ואפילו החזו"א יאמר לו כן)?
28. מי חייב במצוות דאורייתא ולא במצוות דרבנן והוא יהודי גמור?

איסורים

29. בדרך כלל יש מצוות ואיסורים המיוחדים לחפצים דוממים, ויש

איסורים המיוחדים לצומח, ויש איסורים הנוגעים לבעלי חיים. איזה איסור נוהג גם בדומם, גם בצומח וגם בבעל חי (והכל כתוב בפסוק אחד)?

30. אדם אוכל מצה או חמץ באמצע השנה וחייב כרת, הכיצד?
31. מתי מותר להסתפר בתער ואסור להסתפר במספריים?
32. איפה מצאנו איסור הוצאה לעשות עקירה והנחה אפילו שניהם ברשות היחיד, באותו בנין מחדר לחדר?
33. היכן יש דין בסיסי לדבר אסור לא לענין מוקצה בשבת?
34. מי מקבל מלקות אם נכנס לירושלים?
35. ראובן שאל את שמעון מי הבחור שיזכה בזמן הבא ללמוד עם ראש הישיבה, ושמעון ענה לו שאם ילווה לו כסף שהוא צריך היום הוא יגלה לו, על איזה דין עובר?
36. מתי אדם שנותנים לו כסף מדעת (לא גזל, לא איסוה"נ, ולא בשבת) חייב מלקות אם קיבלו?
37. איזה אוכל (כשר) ראוי שלא לאכול ממנו מעט אלא יאכל הרבה ביחד?
38. שני אנשים יש להם חתיכת בשר ספוג בחלב, באו שניהם לשאול האם אפשר לתת חתיכה זו לגוי, לאחד אמרו שמותר ולשני אמרו שאסור, הכיצד?
39. התערבבו כמה חתיכות שומן וחלב ביחד, וראובן ושמעון אכלו מהם חתיכה אחת (ושניהם יודעים שיש כאן ספק חלב שומן). אחד מהם חייב אשם תלוי והשני לא חייב אשם תלוי, הכיצד?
40. חתיכה שהיא ספק חלב ספק שומן, אם ראובן יאכל אותה יביא קרבן חטאת, ואם שמעון יאכל אותה יביא קרבן אשם תלוי הכיצד?

ממונות

41. מתי מותר להיכנס לשדה חברו ולשבור שם את הכלים שלו?

תשובות

1. אם יש מניין שלא שמעו קריאת התורה של פי וזאת הברכה (היו חולים או היו בבדיוד וכד'), יש להוציא ב' ספרים, בראשון קורא פי וזאת הברכה (וגם אפשר למכור חתן תורה), ובשני קריאת פי בראשית (הגר"ח קניבסקי שליט"א, עפ"י הרמ"א ס' קל"ה סעיף ב' ובמשנ"ב ס"ק ז').
2. האבא הוא גוי והאמא היא בת לוי, הבן מקבל ממנה דין לוי (בעל "שבט הלוי" צ"ל).
3. א. כשחל ר"ח אדר בשבת פי פקודי (כמו שהיה בשנת תשס"ח ויהיה בשנת תתי"ב), מוציאים ג' ספרים, פרשת השבוע, ראש חודש, שקלים, ואם הרב כהן או לוי (שיכול בדרך כלל לעלות 'אחרון'), בכח"ג לא יכול לעלות לעליית 'חזק' משום שהוא לפני עליית 'אחרון' (כמבואר ברמ"א ס' קל"ה סעיף י').
ב. בפי' בהר בחקותי, אם הבעל קורא כהן או לוי, היות והמנהג שהבעל קורא עולה לקריאת התוכחה, עולים שבעה קרואים עד שלישי של פי בחקותי, ומשם עולה הבעל קורא 'אחרון' עד סוף הפרשה 'חזק' (ביה"ל ס' תכ"ו סעיף ו' ד"ה בפסוקים).
4. בתפילת שחרית בתשעה באב.
5. "דךשו ד' בהקצאו", במנחה של תעניות ציבור.
6. כשחל ט"ו באדר בשבת (פורים משולש), בירושלים קוראים בשבת למפטיר "ויבוא עמלק", ובהפטרה קוראים "פקדתי" כמו שקראו בשבת זכור (משנ"ב ס' תרפ"ח ס"ק ט"ו).
7. כששמחת תורה חל בשבת (בארץ ישראל) הקריאה לחתן בראשית היא בתחילת ספר בראשית, ואת אותה קריאה קוראים גם בשבת במנחה (היות שפי' בראשית היא בשבת הבאה).
8. א. דבר שברכתו "בורא עצי בשמים", או "בורא עשבי בשמים", כשמריחים אותו בהבדלה במוצ"ש מברכים עליו "בורא מיני בשמים" (למנהג בני אשכנז), (משנ"ב ס' רצ"ז ס"ק א').
ב. דבר שברכתו "העץ" או "האדמה", כשהוא טפל אם אוכל קודם את הטפל מברך "שהכל" (רמ"א ס' רי"ב סעיף א').
9. אדם יכול לקדש אשה ע"י ריקוד שרוקד לפניו (קידושין ס"ג), והמקדש אשה בריקוד צריך לברך קודם לכן ברכת אירוסין "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על העריות..." (הגר"י צבי שטיינברג שליט"א).
10. א. ברכת האילנות. ב. "על ביעור חמץ". ג. "גאל ישראל" בסוף ההגדה. ד. "על אכילת מצה". ה. "על אכילת מרור". ו. "נחם" בתשעה באב. ז. "להדליק נר של יום הכיפורים".

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'):

אחא"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

נא לשמור על קדושת הגיליון

11. א. בברכת ק"ש במעריב: "ונאמר כי פָּדָה ד' אֶת יַעֲקֹב...ברוך... גאל ישראל" (ירמיהו ל"א, יז).
- ב. בברכת ק"ש בשחרית: "צור ישראל קומה בעזרת ישראל... גָּאֲלֵנוּ ד' צְבָקוֹת שְׂמֹךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ... גאל ישראל" (ישעיהו מ"ז, ד).
- ג. בברכת המזון: "ככתוב וְאֶכְלֶנּוּ וְשָׂעֵנָה וּבִרְכַּתְךָ... על הארץ ועל המזון" (דברים ח', י).
- ד. בנוסח ספרדי וע"מ בברכת המזון: "כאמור פותח את גֶּדְךָ... (תהלים קמ"ה ט"ז).
- ה. בברכת "נחם" בתשעה באב: "כאמור וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּךְ... וּלְכַבֵּד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ... ברוך... מנחם ציון ובונה ירושלים" (זכריה ב', ט).
12. הלחם התקלקל קצת, לכן איבד חשיבותו וברכתו "שהכל", ואח"כ התקלקל יותר ואינו ראוי לאכילה, ולא מברך כלל (ע"י שו"ע סי' ר"ב סעיף א').
13. חמישה סוגים:
 - א. "הנותן ריח טוב בפירות" (שו"ע סי' רט"ז סעיף ב').
 - ב. "בורא עצי בשמים" (שם סעיף ג').
 - ג. "בורא עשבי בשמים" (שם סעיף ו').
 - ד. "בורא מיני בשמים" (שם סעיף ב').
 - ה. "בורא שמן ערב" על שמן אפרסמון (שם סעיף ד').
- ו. יש אומרים שמברכים על פת חמה: "שנתן ריח טוב בפת" (רמ"א שו"ס רט"ז), ולמעשה לא מברכים (משנ"ב סי' ק"ג).
14. א. ראה קצת פעם ראשונה בחייו, ומקוה שלא יצטרך לברכה עוד פעם בהמשך חייו (ע"י משנ"ב סי' רכ"ט ס"ק א').
- ב. בירך ברכה על ראיית מתים בבית החיים (שו"ע סי' רכ"ד סעיף י"ב), ומקוה שבקרוב כבר תהיה תחיית המתים.
- ג. שכח לומר "יעלה ויבא" בברכת המזון, וניכר לפני הברכה הרביעית, ופעם ראשונה בחייו אמר את הברכה "אשר נתן ראשי חדשים לעמו ישראל" (שו"ע סי' קפ"ח סעיף ו'), ומקוה שלא ישכח לברכה יותר.
- ד. בן ספרד מברך ברכה אחת על התפילין "להניח תפילין", ופעם ראשונה הוא סח לפני שלוש תפילין של ראש, או שלא היה לו תפילין של ד', ובירך "על מצות תפילין" (שו"ע סי' כ"ה סעיף ט'), וסי' כ"ו סעיף ב'), ומקוה שלא יברך ברכה זו שוב.
- ה. כשהיה בן חמישים נולד לו בן ראשון, ובירך את הברכה "על פדיון הבן" (שו"ע יו"ד סי' ש"ה סעיף י'), ומקוה שלא יברך ברכה זו עוד פעם כל ימי חייו (לפי מה שנוהגים כחרם דרבינו גרשום ז"ל, שאסור להתחתן עם שתי נשים).
- ו. בירך פעם ראשונה "ברוך דיין האמת" (שו"ע סי' רכ"ג סעיף ב'), על קרוב שנפטר, ומקוה שלא יצטרך לברך זאת שוב.
- ז. פעם ראשונה היה ש"ץ בתענית, ואמר ברכת "ענוני" עם חתימת "ברוך העונה בעת צרה" (שו"ע סי' תקס"ו סעיף א'), ומקוה שלא יצטרך לברך עוד פעם, כי יבוא המשיח ויתבטלו כל התעניות (אמנם תענית אסתר לא תתבטל, אי"כ גם לעתיד לבוא תהא הברכה, אולם היות שכל התעניות יתבטלו ורק תענית אסתר לא תתבטל משום זכר לנס הניצחון, ולא משום צרות וצער, אולי לא יברכו או את ברכת "ענוני" ברוך עונה בעת צרה", היות שזה זכר לנס, והעירו שאולי יהיו תעניות של יום כיפור קטן, ותענית בה"ב שהיא כפרה לעבירות).
- ח. היתה עצירת גשמים, ואח"כ התחילו לרדת גשמים, ובירך ברכת "מוזים אנחנו לך... ברוך אתה ד'... רוב ההודאות" (תענית ו'), ונפסק בשו"ע סי' רכ"א סעיף ב'), ובירך זאת בפעם הראשונה, ומקוה שלא יצטרך לברך זאת עוד.
- ט. בירך על ד' מינים, ואח"כ נמצא שהאתרוג או ההדסים פסולים, וכתב המשנ"ב (סי' תרנ"א ס"ק י"ו), שיטול שוב ארבעה מינים כשרים ויברך על אותו מין שהיה חסר, כגון "על נטילת אתרוג" או "על נטילת עץ עבות", ע"י שם. וזה קרה לו פעם ראשונה, ומקוה שלא יקרה לו שוב.

ספר תורה

15. כתב "פסקי תוספות" (מנחות אות רל"א), שעזרא הסופר תיקן לכתוב הנקודות בספר תורה (שעל גבי האותיות כגון בתיבת "אליו", בראשית י"ה, ט"ז), ואם בשר רבינו יצאל אותו למה הוסיף ישיב לו: הלא לא מחקתי (מובא בט"ז יו"ד סי' רע"ד סוס"ק ז', וע"ע "לשכת הסופר" פרק ט"ז ס"ק ו').
16. הראשון שאל שהיה כבר כתוב שם שקי מלא (ג' אותיות), ונמחקה האות י', כיון שכבר חלה עליהם הקדושה אע"פ שעכשיו אין שום משמעות, מ"מ אסור לחמוק ("קסת הסופר" פרק י"א סעיף א'), אבל השני שאל שכתב רק אותיות ש' ד', ועדיין לא חל עליו קדושה כלל, ואין בו שום משמעות, לכן מעיקר הדין מותר לחמוק אם יש בזה צורך (שם סעיף ד').
17. קטן הטיל בו ציצית, ואח"כ הגדיל לגבי כל העולם הוא אינו נאמן שעשה לשמה, כיון שהיה קטן, אבל לגבי עצמו כיון שידוע שעשה לשמה, אפילו שעכשיו הוא גדול מותר לו ללבוש ("ביאור הלכה" סי' י"ד סעיף א' ד"ה להצריך).
18. ראובן נתן טלית עם ציצית לשמעון במתנה ע"מ להחזיר, ולאחר שהשתמש בה נקרעה אפילו באונס, כיון שלא מקיים התנאי ע"מ להחזירה בכשרות, למפרע לא קנה, ולא יצא ידי"ח (משנ"ב סי' י"ד ס"ק י"ב).
19. בצום גדליה שנדחה ליום ראשון, נמצא שראש השנה היה ביום חמישי ושישי, וכל מי שנולד בבין השמשות של ליל חמישי, או ליל שישי או ליל שבת, כולם נדחים ליום ראשון (כמבואר במשנה שבת קל"ז).
20. אחד נולד לפני שחיטת האם והשני בן פקועה, ושניהם שווים פחות מהחמור. הכלל הוא שאם פודה חמור על ששה חי יכול לפדות עליו אפילו הוא שווה פחות מהחמור (בבב"ב י"א, א). אבל אם פודה חמור על כסף, צריך להיות בשווי החמור, ופליגי במר"א (חולין ע"ד). אם אפשר לפדות על ששה יבן פקועה,

רב אשי סבר שיש לו דין חי ופודים עליו, וכן ק"ל, אבל מר זוטרא סבר ה"ה כשחוט ובשר בעלמא, ואין לפדות עליו אם אין בו הדמים של החמור.

שחיטה

21. כאשר אין עפר כדי לקיים מצות כיסוי הדם, אסור לשחוט (שו"ע יו"ד סי' כ"ח סעיף כ"א).
22. א. בן פקועה.
- ב. שחט האם במקום שהוא לילה, כגון ליל שני, ובאותו זמן נמצא הבן במקום שהוא עדיין יום ראשון, מותר לשחוט את הבן ("משך חכמה" פי' אמור כ"ב, כ"ח).
23. אם שחט את האמא לפני הבנים חייב שתיים, אבל אם שחט קודם את הבנים ואח"כ את האמא חייב אחד. (וכן אם שחט סבתא, אמא ובן, חייב שתיים, ואם שחט את הסבתא והבן ואח"כ את האמא חייב אחד, משנה חולין פ"ה מ"ג).

מצוות

24. תקיעת שופר בראש השנה ע"י התוקע, והטעם משום שהמצוה אינה התקיעה אלא השמיעה, ואת זה עושה בעצמו.
25. א. דעת בית שמיאי שצריך להטיל ארבע חוטים בבגד וכופלן לשמונה, ולבית הלל רק שלוש (מנחות מ"א:), ואנו פוסקים בזה כבית שמיאי (ע"י תוספות סוכה ג'. ד"ה דאמר שמאי, ושו"ע או"ח סי' י"א סעיף ב').
- ב. אם מוצא מאכל יפה באמצע השבוע, שמאי היה מניחו לשבת, והלל אמר "ברוך ד' יום יום", ונוהגים כשמאי ושומרים לשבת (אולם כתב המשנ"ב סי' ר"ו ס"ק ב', שגם הלל מודה שכדברי שמאי עדיף, ושכך צריכים לנהוג סתם בני אדם, רק שהוא היה מחזק עצמו במידת ביטחון, ע"י שם. נמצא למעשה שאנו עושים גם כהלל).
26. בעטיפת טלית והנחת תפילין שלובשים את הטלית, ואח"כ מניחים תפילין, משום שמעלין בקודש (השו"ע או"ח סי' כ"ה סעיף א'), וכתב המשנ"ב (סי' א') שאפילו אם היא טלית שאולה, שחייב רק מדרבנן, לובשים אותה לפני התפילין משום מעלין בקודש.
27. גוי שהתגייר וטבל במקוה שיש בה ארבעים סאה כשיעור הגר"ח נאה ולא כשיעור החזו"א. נמצא שלפי שיעור החזו"א הוא עדיין גוי, ורק כפי שיעור הגר"ח נאה הוא יהודי!
28. כתב המשנ"ב (סי' נ"ה ס"ק מ"א) אם לא יודע מתי נעשה בן י"ג, אם מביא שתי שערות חייב להיזהר במצוות התורה כמו שאר הגדולים, דספיקא דאורייתא הוא, ע"י שם (נפק"מ למעשה ד"י"א שזימון הוא מן התורה, ומספק חייב לומר, וכן לנוהגים שמניחים תפילין רק מיום הבר מצוה, כיון שזה ספק דאורייתא יצטרך ללבוש תפילין).

איסורים

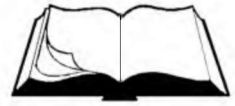
29. איסור כלאים: "את תקתי תשמרו בהקמתך לא תרביע כלאיך שְׂדֵךְ לא תזרע כלאיך ובגד כלאיך שעטנן לא יעלה עִלְיֶךָ" (ויקרא י"ט, י"ט).
30. לחם הפנים היה מצה, וכן קרבן מנחות, ושתי הלחם היה חמץ. אם הביא קרבן מנחה בכונת פיגול (על מנת לאכול למחר) או הקריב הבזיכין שעל גבי השולחן על מנת לאכול את לחם הפנים למחר, או הביא מבשיל עצרת על מנת לאכול הלחם למחר, הכל פיגול, וחייב על אכילתו כרת (משנה מנחות י"ג:).
31. מי שהוא אָבֵל והסתיימו ימי האבילות בשבוע שחל בו תשעה באב, והכביד שער, מותר לו להסתפר אבל רק בתער שאין זה יפוי (שו"ע או"ח סי' תקנ"א סעיף ט"ו).
32. אסור להוציא בשר פסח מחבורה לחבורה, ואינו חייב עד שעשה עקירה והנחה (פסחים פ"ה:), ואפילו מחדר לחדר באותו בית היות שנחשב כשני מקומות (פסחים פ"ו:).
33. איתא בגמרא (פסחים פ"ג:). אמר בר מרי בר אבוא אמר רבי יצחק, צממות של קשים ששימשו נותר מטמאים את הידים (כמו נותר עצמו שגורו חכמים שטמאים הידים), ונעשה בסיס לדבר האסור.
34. מצורע (פסחים ס"ז, רמב"ם ה"ל ביאת מקדש פרק ג' ה"ל ח').
35. איסור רבית דברים, משום שבגלל ההלוואה מגלה לו סוד, ואסור (שו"ע יו"ד סי' ק"ס סעיף י"ב).
36. בפרשת קרח (במדבר י"ח, כ'), כל שבט לוי (כהנים ולויים) מוזהרים שלא ליטול חלק בבזיה בשעה שכובשים את הערים בארץ ישראל שנאמר (שם): "חֲלֹקֶךָ לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם" (רש"י, רמב"ם ה"ל שמיטה ויובל פרק י"ג ה"ל י'), "וְדָר אֲמוֹנָה" (סי' קמ"ח), ואפילו כל ישראל מסכימים לחלק להם, אסור להם לקחת ("אור החיים" שם, ו"דרך אמונה" שם ס"ק מ"ו), ולוי שיקח חלק בבזיה לוקה (רמב"ם שם).
37. מי שיש לו בריות, כגון גרגרי רימון או אפונה וכדומה, אין לאכול גרגר אחד שהוא ספק ברכה אחרונה, אלא יאכל לפחות כזית ביחד (ע"י שו"ע סי' ר"י סעיף א').
38. אם הבשר היה שרוי בחלב קר, ורק כבוש ביחד, אין זה דרך בישול ומותר בהנאה, ויכול לתת לגוי, אבל אם הבשר היה מבושל בתוך החלב, הרי זה איסור מן התורה, ויש בו איסור הנאה ואסור ליתנו לגוי (שו"ע יו"ד סי' פ"ז סעיף א').
39. ראובן ידע לפני שאכל שיש כאן ספק שומן ספק חלב, והר"ז קרוב למיזד ולא חייב אשם תלוי (ר"ל לא מספיק לו קרבן לכפרה), אבל לשמעון נודע הספק רק לאחר ששאל, וזה נחשב לשוגג, ולכן חייב אשם תלוי (משנה כריתות פ"ד מ"א, רע"ב שם).
40. היתו בתחילה שתי חתיכות, אחד חלב ואחד שומן. ראובן כבר אכל חתיכה אחת (והתעלה עליה אשם תלוי), ואם ראובן יאכל את החתיכה השנייה נמצא שבודאי אכל חלב (או הראשון או השני) וחייב להביא קרבן חטאת ודאי, אבל אם שמעון יאכל את החתיכה השנייה (שהוא בעצמו ספק שומן ספק חלב) צריך להביא רק קרבן אשם תלוי (כריתות פ"ה מ"ה).

ממונות

41. אם יש פירות או ירקות של שביעית הגדלים בשדה, והבעלים הניח שם את כליו והם מפריעים להגיע לפירות ולירקות שהם הפקר, מותר לילך כדרכו לאסוף את הפירות והירקות אפילו אם עיזו ישברו הכלים (הגר"ח קניבסקי שליט"א "דרך אמונה" ה"ל שמיטה ויובל פרק ז' ס"ק קכ"ג).

מרים הרים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

אב תשפ"א

חידודי שמעתתא (יז) – "ובלכתך בדרך"

גליון 441

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם "ודברת במ... ובלכתך בדרך..."

שבת

1. איזו הלכה מהלכות שבת השתנתה בגלל העננים במדבר שהקיפו את עם ישראל?
2. איזה חפץ מוקצה רק פעם אחת בכמה שנים?
3. איך יתכן שאדם מרים את בנו, ועובר על איסור מוקצה (הגם שבנו לא החזיק בידיו שום דבר מוקצה)?
4. לקח כיסא רגיל והתיישב עליו בשבת, ועבר על אחת מל"ט אבות מלאכה, מהי?
5. איך יתכן שמוציא הרבה פסולת מן האוכל, ועובר רק על איסור חצי שיעור?
6. עשה פעולה ברשות שלו, וחייב משום אחד מל"ט אבות מלאכה, ואם עושה אותה הפעולה ברשות חברו פטור, מהי?
7. מתי מותר לסגן יין או מים במסנתת בשבת?
8. כתב המשנ"ב (סי' שכ"ג ס"ק ל"ז) בשם "תרומת הדשן" דאין לבטל איסור בשבת, דאין לך תיקון גדול מזה, עי' שם. איזה ביטול מותר לעשותו בשבת?
9. שני אנשים באו לרב ושאלו אותו האם מותר להם לרוץ בשבת, לאחד הרב התיר ולשני הרב אסר, מדוע?
10. שני אנשים הלוּבשים אותו סוג של כובע, לאחד אסור לצאת בזה לרשה"ר ולשני מותר, הכיצד?

עירובין

11. איזה עירוב אפשר לעשות ע"י שליח, ואיזה עירוב צריך לעשות דווקא בעצמו?
12. איזו הלכה מהלכות עירובין מוזכרת רק בהל' סוכה ולא בהל' עירובין כלל?
13. אדם שבת בתוך העיר ולא יצא משם, ומותר לו ללכת רק לכיוון אחד של העיר ולא יכול לחזור, הכיצד?
14. איך יתכן שאדם יכול ללכת אלפיים אמה מהמקום שנמצא לאיזה צד שירצה, ואם מגיע למקום מסוים (בתוך אלפיים אמה) נפקע ממנו תחומין אלו, וחל עליו דין הליכה אלפיים אמה לכל רוח במקום אחר?

פסח

15. אילו דברים אסורים כל השנה ומותרים בליל הסדר? (7 דברים)
16. איך יתכן שאדם גמר את כל דיני ליל הסדר כדון, עשה קידוש, מצה, מרור, אפיקומן, ד' כוסות, וכל דיני הסבה, ובסוף הסדר צריך לשנות כוס חמישי?
17. איך יתכן שחמץ שלא נמכר לגוי ועבר עליו הפסח, מותר לכתחילה לאוכלו אחר הפסח?
18. איזה עצמות בקרבן פסח אין בהם משום שבירת עצם?

ראש השנה

19. איזה דין כתב השו"ע בהלכות ראש השנה שנוגע רק לאחר ביאת המשיח?

סוכות

20. איזו סוכה כשרה רק ברשה"ר ולא בחצר?
21. ישב בסוכה ולא יצא, למחרת אמרו לו משהו, ויצא למפרע, מה אמרו לו?
22. איך יתכן להיות שהסכך גבוה יותר מעשרים אמה מהרצפה שהוא עומד עליה, ומותר לכתחילה לאכול ולברך שם?
23. איך יכול להיות שע"י שמניח סכך כשר ע"ג הסוכה, נפסלת הסוכה?
24. יש לו סוכה כשרה ונעימה, ויכול לשבת בה, ובכל זאת אומרים לו שיאכל לחם ועוגה דוקא מחוץ לסוכה, הכיצד?
25. באיזה ענין בימי הסוכות פוסקים הלכה כבית שמאי ולא כבית הלל?
26. שני אנשים עשו סוכה זו ליד זו, באותן דפנות, ואותו סוג סכך, האחת כשרה והשניה פסולה (לא היתה גזולה ולא תחת אילן), הכיצד?
27. איזה סעיף בשו"ע (הל' לולב) נפסק ע"י מישהו שחלם חלום שלא קשור לסוכה כלל?

28. שני הדסים (באותה צורה) ובשניהם יש רק ב' עלים בכל קו, על האחד אומרים שהוא כשר בשעת הדחק, והשני פסול לגמרי, הכיצד?

חנוכה

29. איך יתכן שמברך ארבע ברכות על נר חנוכה?
30. מתי יכול לברך ברכות "להדליק" ו"שעשה נסים" אפילו אם יש לו שמן שמספיק רק לעשר דקות?
31. איך יתכן שמברך ברכת המזון באמצע ימי החנוכה ואינו צריך לומר "על הנסים"? (לא להלכה)
32. איזו גזירה בהלכות חנוכה חידש המשנ"ב בעצמו את טעם הגזירה?
33. מתי מותר להדליק את הנרות רק לחצי שעה ולא יותר?
34. לדעת המשנ"ב (סי' תרע"א ס"ק ה'), מי שיש לו בלילה השלישי שני נרות לא ידליק את שניהם אלא ידליק נר אחד, מתי יתכן שאף לדעת המשנ"ב מותר להדליק שני נרות חוץ מבלילה השני?
35. ליל שני של חנוכה שחל בשבת, ויש לו רק ג' נרות, האם ידליק שני נרות לשבת ונר אחד לחנוכה משום שלום בית עדיף, או נר אחד לשבת ושני נרות לחנוכה משום פירסומי ניסא עדיף?
36. שני אנשים התחילו להדליק נרות חנוכה ושכחו לברך, ועדיין לא גמרו להדליק. אחד מהם יכול עדיין לברך והשני לא יכול לברך, למה?
37. איזו תפילה מתפללים במשך ימי החנוכה לפעמים פעם אחת ולפעמים פעמיים, לפעמים שלוש, ולפעמים ארבע פעמים?

פורים

38. למה לא כתוב שום אזכרות של הקב"ה במגילת אסתר?

תענית

39. איזו תענית היא זכר לנס? (בי תשובות)
40. יש מי שאינו מתענה ואומר "עננו" בתפילתו, ויש מי שמתענה ואינו אומר "עננו" בתפילתו, הכיצד?
41. מתי חייב לצום משום תענית עד השעה 11 בבוקר, ולאחר מכן מותר לו לאכול בכל שאר היום?

תשובות

שבת

1. רשה"ר מן התורה הוא מקום שהרבים הולכים ונוח להם ללכת שם, ואין שם עליות גדולות וירידות, כמו שהיה במדבר שהעננים יישרו את הדרך, וכדאיתא בעירובין (כ"ב: וברש"י ד"ה שאינו כדגלי המדבר), ולכן מבואר בגמרא (שם) שכל המעלות והמורדות שבארץ ישראל אין חייבים עליהם משום רשות הרבים. נמצא שבגלל ענין הכבוד יישרו את הדרך אין לזה דין רשה"ר.
2. א. מגילת אסתר בט"ו באדר שחל בשבת דמוקפין, ורק לדעת הפר"ח (משנ"ב סי' תרפ"ח סוס"ק י"ח, ובישערי תשובה" סי' תרצ"ג ס"ק ב').
ב. ערב פסח שחל בשבת, שאסור לאכול מצות, אם יש מצות מיוחדות למצת מצוה הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כיון שמקפיד לא לאכלה אלא רק בליל הסדר (פמ"ג סי' ש"ח ס"ק י"ו וסי' תמ"ד, ועי' משנ"ב הוצאת דרשו "ביאורים ומוספים" סי' תמ"ד הערה 8).
3. איתא בגמרא (שבת קל"ה). תינוק שנולד בחודש השמיני הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת (שו"ע או"ח סי' ש"ל סעיף ח'), אולם כל זה אם התינוק שוכב ללא תנועה ואינו בוכה כלל, אבל אם מתנונע או בוכה מותר לטלטלו (נשמת אברהם" ח"ד ס"ק ה' בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל).
4. אם נכנס צבי לביתו, והתיישב על הכיסא בפתח הבית, ומילא את כל החלל כך שהצבי לא יכול לצאת משם, הרי חייב במלאכת יצידה משום שזוהי צידתו (שבת ק"ו: , שו"ע סי' ש"ז סעיף ו').
5. אם יש תערובות של פסולת ואוכל, ומוציא משם רק חלק מן הפסולת, ועדיין נשאר בתוכו עוד פסולת, יש בזה איסור משום חצי שיעור (עי' "ביאור הלכה" סי' ש"מ סעיף א' ד"ה ומלקט בשם הירושלמי, "ערוך השולחן" סי' ש"ט סעיף ד', וספר "נחלת אליהו" בשם "חזון איש").
6. התולש עולשין והמורד זרדים בשמור כל שהוא, אם זה בשדה שלו חייב משום יחורש, שכוונתו ליפות את השדה, אבל אם זה בשדה הפקר או בשדה חברו, פטור (שבת ק"ג, מהג"ר דב לנדז שליט"א).
7. אם היין או המים צלולים לגמרי מותר לסננם אע"פ שיש בהם קיסמין דקין, הואיל וראויים לשתיה גם בלי סינון (שבת קל"ט. מימרא דזעירי, שו"ע או"ח סי' ש"ט סעיף י', ומשנ"ב ס"ק ל"ד).
8. מותר להכניס ענבים לתוך היין שיתבצעו ויציאו יינם, עי' שם, הגם שמסקים שזבו אסור משום נולד, כיון שנכנס מיד ליין נתבטל בשישים ביין.

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'):

אחא"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

והטעם משום שגם לפני שהיין יצא היה מותר, אם כן אין זה תיקון מנא, שמועלם לא חל עליו האיסור עדיין (עיי' **משנ"ב** סי' ש"כ ס"ק י"ד).
9. אם כוונתו לרוץ משום עונג שבת מותר, שנהנה מעצם הרציה, אבל אם כוונתו לרוץ להתעמלות וחימום משום רפואה, אסור (**שו"ע** אור"ח סי' ש"א סעיף ב', **משנ"ב** סי' ק"ז).
10. כובע שאינו מהודק ויכול לעוף ברוח מצויה, אם יש לו כיפה מתחת הכובע אסור לצאת בו כי יש חשש שיטלטלו ד' אמות ברשה"ר, אבל כשאין לו כיפה, מותר לצאת בו בשבת כי אם הרוח תעף את הכובע לא ילך בגילוי הראש, אלא יחזור ויניחו מיד על ראשו (**שו"ע** סי' ש"א סעיף א', ו**משנ"ב** סי' קנ"ג).

עירובין

11. א. עירוב תבשילין אפשר לעשות ע"י שליח (עיי' **שו"ע** סי' תקכ"ז סעיף ז' ח"ג).
ב. עירוב חצרות אפשר לעשות ע"י שליח (**שו"ע** סי' שס"ו סעיף ז').
ג. עירוב תחומין יכול למנות שליח שילך ויניח את העירוב בסוף התחום (**שו"ע** סי' ת"ט ס"ח).
ד. כשמערב בגרלין, אי אפשר לעשות שליח לכך אלא הוא עצמו צריך ללכת לשם ולעמוד שם בין השמשות ("ביאור הלכה" שם ד"ה ואם).
12. אם יש פסי ביראות מסביב הבאר עושהו לרשה"י (משנה **עירובין** י"ז), ולא מוזכר ב**שו"ע** כלל, כיון שזה נוהג רק בזמן שהיו עולי רגלים (**עירובין** כ"א), אבל מוזכר בהל' סוכה (סי' תר"ל סעיף ז') שאם עשה סוכה בזה"י ברשות הרבים עם פסי ביראות מסביב באר המים (במקום שאין מים מצויים) הסוכה כשרה בשבת משום מינו.
13. עשה עירוב מחוץ לעיר לכיוון מזרח לסוף אלפיים, ויש יותר מאלפיים אמה מהעירוב עד ביתו, יכול ללכת רק לכיוון העירוב ולא יכול לחזור לביתו (לשיטת ה**שו"ע** סי' ת"ח סעיף א').
14. אם יצא באמצע שבת להציל נפשו, מותר ללכת אלפיים אמה מהמקום שהגיע לכל רוח שירצה, אולם אם ע"י נכנס לתוך תחום אלפיים אמה הראשון שהיה לו בתחילת שבת, ממילא נפקע ממנו תחום השני וחזור ויחל עליו תחומו הראשון (**משנ"ב** סי' ת"ז ס"ק ז', ו**שעה"צ** ס"ק ד').

פסח

15. א. אוכלים ירקות לפני שנטילים ידים, ובשאר ימות השנה אסור לכתחילה משום ברכה שאינה צריכה.
ב. מותר לקרוא הגדה של פסח לאור הנר מתוך (**שו"ע** סי' ער"ה סעיף ט') משום ששיפור יציאת מצרים דאורייתא דוחה את האיסור (**משנ"ב** סי' ק"י), (וצ"ב שהרי יוצאים מצות סיפור יציאת מצרים עם כמה מילים ולא צריך לקרוא את כל ההגדה).
ג. כל השנה אסור לשנות שתיים או ארבע כוסות משום שיש אונגוס, אבל בביל הסדר מותר שהוא ליל שימורים (**פסחים** ק"ט).
ד. מברכים על כל כוס וכוס כדי להראות שהוא מצוה בפני עצמו (**משנ"ב** סי' תע"ז ס"ק ד'), משא"כ בשאר ימות השנה שמברכים רק ברכה אחת.
ה. כל השנה אסור לאכול דמאי, רק לעניים, אבל בביל הסדר שאוכלים לחם עוני, וסתפקו **תוספות** שמא אכחונו כמו עניים ומותר לאכול מצה של דמאי (**תוספות** פסחים ל"ה: ד"ה יוצאין דמאי).
ו. לדעת ה**שו"ע** אומרים הלל עם ברכה בבית הכנסת בלילה, משא"כ בשאר לילות השנה (**שו"ע** סי' תפ"ז סעיף ד').
ז. כל השנה אסור לגנוב, אבל בביל הסדר מותר לגנוב את האפיקומן.
16. פסח שחל במצויק ובסוף הסדר נזכר ששכח להבדיל בשעת הקידוש, צריך לעשות עכשיו הבדלה על עוד כוס (**משנ"ב** סי' תע"ג סו"ס"ק ה').
17. חמץ של הפקר, כגון גר שמת בערב פסח ורק לאחר הפסח זכה בו יהודי, מותר לאוכלו (**משנ"ב** סי' תמ"ח ס"ק ב').
18. אם שבר עצם שאין בו מוח או עצם שאין בו כזית בשר, אין בזה משום שבירת עצם (**פסחים** פ"ד: רמב"ם הל' קרבן פסח פרק י' הל' ג').

ראש השנה

19. א. מנין התקיעות שצריך לתקוע ביום הכיפורים של יובל (**שו"ע** סי' תקצ"ט סעיף א'), ויובל נוהג רק לאחר ביאת המשיח, כשרוב ישראל חוזרים לארץ ישראל.
ב. וכן דיני תפילת מוסף של יום הכיפורים של יובל (**שו"ע** סי' תקצ"ג סעיף א').

סוכות

20. אם עשה סוכה עם ארבע דיומדין בארבע פינות, ברשה"ר כשרה (בזמן שאין מים מצויים), ורק בשבת מיגו שהיא מתיר טלטול מן הבאר, אבל בחצר הר"ז סוכה פסולה משום שאין ג' דפנות (**משנ"ב** סי' תר"ל ס"ק ל"ה).
21. ישב בסוכה גזולה לא יצא, ואם למחרת הבעלים מוחלים לו הר"י יצא למפרע (עיי' **שערי תשובה** סי' תרנ"ח פ"ג ספר **"משאת משה"**).
22. סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה, ובנה בימה סמוך לקיר האמצעי שיש בה שיעור סוכה, מותר לאכול שם משום שהוא פחות מעשרים אמה, וממילא גם חוץ ממנו מותר לאכול משום פסל היוצא מן הסוכה (**שו"ע** תרל"ג סעיף ה' **משנ"ב** סי' ק"ח).
23. סוכה על גבי סוכה, למטה יש סדך כשר ולמעלה אין כיסוי כלל, הסוכה התחתונה כשרה והעליונה פסולה, וכשמניח סדך כשר למעלה, העליונה נעשית כשרה והסוכה התחתונה נפסלת משום סוכה תחת סוכה (**סוכה** ט').
24. חנינים האוכלים את לחם הפנים שיערי מנחות, שצריכים לאכול בעזרה דוקא, לשיטת **הרמב"ם** (הלכות בית הבחירה פרק א' ה"ט) אסור לבנות שם אפילו בנין ארעי המניע (ודלא **כראב"ז** שם), א"כ הכהנים חייבים לאכול את לחם הפנים והמנחות בעזרה מחוץ לסוכה (ועיי' **"פנים יפות"** דברים ט"ז, כ"א).
25. לבית הלל שיעור סוכה הוא שישה על שישה טפחים, והלכה כבית שמאי שצריך שבעה על שבעה (**שו"ע** תרל"ד סעיף א', ועיי' **תוספות** סוכה ג' ד"ה דאמר).
26. אחד עשה סוכה על דעת להמשיך לגור שם במשך השנה, הר"י נחשב לסוכה שעושים לשם דירה ופסולה (עיי' **משנ"ב** סי' תרל"ה ס"ק א', שזו הכוונה

וצניעות, ר"ל לגור בה כל השנה, וכן מבואר ב"שו"ע הרב" סי' תרכ"ו סעיף א'), והשני עשה את הסוכה רק למשך ימי חג הסוכות – וכשרה.
27. צריך לחבר את האתרוג ללולב בשעת נענועו, ולנענע שניהם יחד (**שו"ע** סי' תרנ"א סעיף י"א), וכתב ה"בית יוסף" בשם ה"ר קנטי" שחלם לביל סוכות שכותבים שם הוי"ה ומרחיקין את האות ה' משאר האותיות, ולמחר הבין שזה רמז שצריך להחזיק את ארבעת המינים ביחד, עיי' שם.
28. צריך הנגה הביתה מאוחר בלילה, ומדליק עשר דקות לפני עלות השחר, יכול עדיין לברך היות שזה זמן ההדלקה שיש, ולא צריך שמן יותר משיעור עשר דקות (עיי' שו"ת **"שבט הלוי"** ח"ח תשי"קני, ו"יוחס שני" חנוכה עמ' שט"ו, ועיי' **משנ"ב** סי' תרע"ב ס"ק ה').
29. בשבת חנוכה אם בירך ברכת המזון ואמר "על הנסים" ושכח "רצה", צריך לחזור ולברך ברכת המזון, ואומר **"המג"א** (סי' קפ"ח ס"ק י"ג) שבפעם השניה אינו צריך לומר "על הנסים" היות שכבר אמר בפעם הראשונה, עיי' שם (ולחלכה, כתב **המשנ"ב** שיאמר "על הנסים" גם בפעם השניה, ועיי' **שעה"צ** שם ס"ק כ"א, וכ"כ ב"חיי אדם" סי' קנ"ד סעיף ל"ט).
30. כתב **הרמ"א** (סי' תרע"א סעיף ד') שיש להיזהר לעשות את הנרות בשורה ולא בעיגול, וכתב ה"מגן אברהם" שגם לעשות אחד נכנס ואחד יוצא אינו כדאי וכתב שם **במשנ"ב** (ס"ק ט"ו) כדי שלא לבוא לעשות בעיגול, ו**בשעה"צ** (ס"ק כ') כתב כן נראה לי.

חנוכה

29. במוצש"ק, אם אין לו נר אחר להבדלה, קודם יברך ברכת "מאורי האש" על הנר שבמנורה, אח"כ יכבה אותו, ויחזור וידליק לשם נר חנוכה ויברך עוד שלוש ברכות (**משנ"ב** סי' תרפ"א ס"ק א').
30. אם הנגה הביתה מאוחר בלילה, ומדליק עשר דקות לפני עלות השחר, יכול עדיין לברך היות שזה זמן ההדלקה שיש, ולא צריך שמן יותר משיעור עשר דקות (עיי' שו"ת **"שבט הלוי"** ח"ח תשי"קני, ו"יוחס שני" חנוכה עמ' שט"ו, ועיי' **משנ"ב** סי' תרע"ב ס"ק ה').
31. בשבת חנוכה אם בירך ברכת המזון ואמר "על הנסים" ושכח "רצה", צריך לחזור ולברך ברכת המזון, ואומר **"המג"א** (סי' קפ"ח ס"ק י"ג) שבפעם השניה אינו צריך לומר "על הנסים" היות שכבר אמר בפעם הראשונה, עיי' שם (ולחלכה, כתב **המשנ"ב** שיאמר "על הנסים" גם בפעם השניה, ועיי' **שעה"צ** שם ס"ק כ"א, וכ"כ ב"חיי אדם" סי' קנ"ד סעיף ל"ט).
32. כתב **הרמ"א** (סי' תרע"א סעיף ד') שיש להיזהר לעשות את הנרות בשורה ולא בעיגול, וכתב ה"מגן אברהם" שגם לעשות אחד נכנס ואחד יוצא אינו כדאי וכתב שם **במשנ"ב** (ס"ק ט"ו) כדי שלא לבוא לעשות בעיגול, ו**בשעה"צ** (ס"ק כ') כתב כן נראה לי.

33. א. שמנים שאסור להדליק בהם בשבת משום חשש שמא יטה, מותר להדליק בהם נרות חנוכה לביל שבת משום שאסור להטות, ולאחר חצי שעה שמתור להשתמש בו יש חשש שמא יטה, לכן מותר להדליק רק לחצי שעה (**רמ"א** סי' תרע"ג סעיף ג').
ב. המדליק בשמן חברו בלי רשות, באופן שיש אומדנא דמוכח שניחא ליה לאיניש לעשות מצוה בממונו, וזה רק לחצי שעה שהוא מצוה, אל ליותר מחצי שעה זו כבר לא מצוה, ולכן אסור.
ג. יש מתירים להדליק בשמן איסוה"י, משום שמצוות לאו ליהנות יתנו (עיי' **"באר היטב"** סי' תרע"ג ס"ק א'). וזה רק בשעת המצוה, אבל לאחר הזמן לא הוי מצוה (אמנם להלכה אסור להדליק באיסוה"י כלל, עיי' **"שערי תשובה"** שם, ו**משנ"ב** ס"ק ב').
ד. לדעת רבי יהודה (**בבא קמא** ס"ב:) אם הניח נר חנוכה בחוץ והזיק פטור משום שעשה מצוה, עיי' **"תפארת יעקב"** (שם על המשניות) שנסתפק אם גם לאחר חצי שעה הוא פטור, או שחייב משום שאין חיוב, עיי' שם. וכן ב"שפת אמת". ולפי"ז באופן שמניחו בחוץ סמוך לרשה"ר במקום שעוברים שם גמלים, אם לא נשאר שם עמו לשמור, אסור להדליק ליותר מחצי שעה, כדי שלא יזיק לאחרים.
ה. מי שיש לו שמן מצומצם לשמונה ימים, אסור לו להדליק יותר מחצי שעה ליום, היות שע"י לא יהיה לו מספיק שמן למחרת היום.

34. כתב ה"ביאור הלכה" (סי' תרע"א סעיף ב' ד"ה ו"יא) שמותר לעשות כבית שמאי במנין נר חנוכה שפוחת והולך, כיון שאינם מחולקים בעיקר המצוה, אלא בהידור מצוה, עיי' שם, ולפי"ז אם עשה כבית שמאי מדליק לביל שבעי שני נרות (אמנם כתב ה"ביה"ל שאין לסמוך על זה למעשה).
35. ידליק אחד לשבת ושני נרות לחנוכה, כיון ששני נרות לשבת הוא רק מנהג בעלמא, אבל מוסף והולך בחנוכה הוא מנהג הכתוב בגמרא (**משנ"ב** סי' תרע"ח ס"ק א' ו**שעה"צ** ס"ק ג').
36. אצל אחד, הנרות הראשונים עדיין זולקים, וממילא יכול לברך, ואצל השני הנרות כבר כבר, ואין כאן מעלה של מנין הנרות ואי אפשר לברך שאין זה נחשב עובר לעשייתן (עיי' **שעה"צ** סי' תרע"ו ס"ק ה').

37. א. אם ר"ח טבת חל בשבת יש מוסף פנים אחת (אמנם בה"י לא יתכן שהיה רק יום אחד ראש חודש וחול בשבת, רק בזמן שמקדשים עפ"י הראיה).
ב. אם ר"ח טבת חל ביום חול (והוא רק יום אחד), יש ב' מוספים, אחד בשבת ואחד בראש חודש.
ג. אם יש ב' ימי ראש חודש, וכן שבת, יש שלושה מוספים.
ד. אם יש ב' שבתות בחנוכה וב' ימי ראש חודש טבת, הרי יש כאן ארבעה מוספים.

פורים

38. כיון שידע מרדכי שיכתבו המגילה ב"דתי פרס ומדי" (בבית המלכות של הגויים), לכן לא כתב בו אזכרות (**משנ"ב** סי' של"ד ס"ק ל"ח בשם ה"מרדכי").

תענית

39. תענית בכורים בערב פסח (**משנ"ב** סי' ת"ג ס"ק א', ועיי' שו"ת **"אור לציון"** ח"ג פ"י תשי"א), ותענית אסתר (**משנ"ב** סי' תרפ"ו ס"ק ב').
40. שיטת ה**שו"ע** (סי' תקס"ה סעיף א') שבליל התענית אומרים "ענגו" במעריב, הגם שעדיין הוא אוכל עד עלות השחר, ולפי **הרמ"א** (שם) אדם צם בשחרית עדיין לא אומר "ענגו" אלא רק במנחה (ועיי' **רש"י** תענית י"א: ד"ה ערבית).
41. א. אם הנוהג לצום בה"ב לאחר פסח וסוכות, ויש סעודת מצוה כגון ברית מילה, עד הסעודה צריך לצום, ומהסעודה ואילך יכול לאכול כל היום (**רמ"א** סי' תקס"ח סעיף ב', ו**משנ"ב** סי' י"ח, ובתנאי שלא קיבל על עצמו את התענית במנחה ביום הקודם (**משנ"ב** ס"ק כ"א).
ב. בעל ברית בתענית נדחה צריך לצום עד שעת המילה, ולאחר המילה מותר לאכול (**ביה"ל** סי' תקמ"ט, **שעה"צ** סי' תרפ"ז ס"ק ט"ז).

מִיָּה הַיּוֹם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 442

זיכרונות שמעתתא (י"ט) – "ובלכתך בדרך" אב תשפ"א

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחיידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם
"ודברת במ... ובלכתך בדרך..."

תפילה

1. איפה בתפילה עונים תשובה, ואח"כ שואלים את השאלה?
2. מתי אומרים באמצע שמונה עשרה "אבינו מלכנו"?
3. איזה פסוק מספר משלי מזכירים בכל יום בפסוקי דזמרה?
4. היכן אומרים בתפילת ערבית פסוק מאיוב?
5. איפה מרומז בתפילת שמו"ע שלומדים תורה עם המלאך לפני הלידה?
6. כמה פעמים יש את שם השם בג' פרשיות של קריאת שמע, ומה זה מרמז?
7. איזו אות לא כתובה בברכת "מעריב ערבים", ומה זה בא לרמז?
8. איזה מקומות וארצות מוזכרים בפסוקי דזמרה? (14 מקומות)
9. איזה קטע בפסוקי דזמרה יש נוהגים לא לאומרו בשבת וביו"ט, אבל ביום הכיפורים אומרים אותו אפילו כשחל בשבת?
10. איזו קטע בתפילה מודפס ברוב הסיידורים ונאמר באותו מקום שהוא מודפס רק פעם בכמה שנים?
11. איך יתכן שלושה אנשים האומרים באותו בית כנסת, אחד אומר הלל שלם, השני אומר חצי הלל, והשלישי אומר רק "לא לנו" ולא אומר "אהבתי כי ישמע" וגו'?
12. איך יכול להיות שכלל ישראל אומרים הלל עם ברכה באמצע החורף (לא ראש חודש, לא חנוכה ולא יו"ט)?

הלכות תפילה

13. איך יתכן שאדם מחויב להתפלל אותו שמו"ע ג' פעמים ברציפות ולא להפסיק ביניהם?
14. איזה קרבן אם שוחטים שלא לשמו - כשר, ואם שוחטים שלא לשם בעליו - פסול?
15. באיזה אופן יתכן שאם אוכלים בשר קדשים מיד לאחר השחיטה לא חייבים עליו כרת, ואם אוכלים לאחר שזורקים לשמה (במקום הנכון ובזמן הנכון) חייב על אכילתו כרת?
16. מתי האוכל אוכל רגיל כגון עוגת גבינה מביא עליה קרבן מעילה?
17. מתי אדם שנטמא מחוץ לבית המקדש, אפילו שאינו כהן, חייב להיכנס לבית המקדש אפילו בטומאתו, ואפילו בזמן שכל הציבור טהורים?
18. ראובן הביא קרבן ואמר לו שיש פסול בקרבן, וראו שמונה איזה חפץ במקום מסוים, ולכן הקרבן כשר, מה הוא?
19. מתי קדושת הגוף חלה על בעל מום?
20. מתי מביאים קרבן תודה בלי לחם?
21. בקרבנות נותנים תמיד את החזה והשוק ביחד במתנות כהונה, מתי חילקו בין החזה והשוק, ולמה?
22. איזה קרבן חטאת היה שלא לשם כפרה?
23. מתי הציבור מביא קרבן שלמים, והאם מביאים זכר או נקבה?
24. האם בזר יש פסול מומין?
25. בכור בהמה חייב ליתנו לכהן, ואם יש לו מום נאכל במומו לבעלים, איך יכול להיות שהבעלים עושה בו מום ובאותו מום לפעמים הבעלים יכולים לאוכלו ולפעמים אסור להם לאוכלו?
26. מתי מביאים ארבעים חלות, ומתי שלושים חלות, ומתי עשרים חלות?
27. איזה אפיית לחם דוחה שבת ויו"ט בביהמ"ק ואיזה אפיית לחם אינה דוחה שבת ויו"ט?
28. איזה מנחות מביאים מן החיטים ואיזה מנחות מביאים מן השעורים?
29. באיזה יו"ט אומרים הלויים בתמיד של שחר את השיר הרגיל של יום חול?
30. מי סובר שאפשר לשחוט קדשי קדשים אפילו בדרום?
31. קרבנות שלמים הם קדשים קלים ושחיטתן בכל מקום בעזרה, ונאכלים לכל אדם. איזה שלמים יש להם דין קדשי קדשים שחיטתן בצפון ונאכלים רק לזכרי כהונה?

קדשים

32. כשעושים מליקה לעוף (במקום שחיטה) האם מולקים שני הסימנים (כמו לגבי שחיטה) או רק סימן אחד?
33. אם הניחו שמן או סולת של הקדש בתוך כלי חול, האם נתחללו?
34. האם דין ביקור ד' ימים הוא בכל הקרבנות?
35. בקרבן עצים מרסקים חלק מהם ועושים בהם קמיצה בידיים, האם השיריים שלהם הולכים לכהנים או מקטירים הכל על המזבח?
36. מזריקה ואילך טעון כהן, מי ראוי לעשות הפשט וניתוח של קרבן ציבור או קרבן יחיד, כהן או אפילו זר?
37. איך יתכן שיש חתיכה מהמת שמונחת בחדר, ובאותו חדר שהיא נמצאת היא לא מטמאת שם טומאת אוהל, אבל מטמאת טומאת אוהל לחפצים המונחים בחדר אחר?
38. הוריד מיטה טמאה למקוה ולא נטהרה, ואח"כ זרק לתוך המקוה חבילת עצים, ונטהרה המיטה, הכינד?
39. במה חמור בגד מנוגע מצרעת האדם?
40. איך יכול להיות שכהן כשר פסק על הבית המנוגע שיש בו שיעור צרעת והוא טמא, ובכל זאת הבית לא טמא?
41. כמה פעמים מוזכר השם 'רבי שמעון בן יוחאי' במשנה, והיכן?
42. איזו משנה מהלכות כלאים לא נמצאת בסדר זרעים אלא בסדר מועד?
43. היכן מביא השו"ע הלכה למעשה לענין מצות "הקהל"?
44. היכן כתוב שמשה רבינו נקרא משה הצדיק?
45. מה המקור לכך שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי?
46. איזה מנהג נוהגים לעשות בגלל נבוכדנצר?
47. איזה הלכה מהתורה יש הנמנעים מלקיים אותה בחודש אחד בשנה?
48. מי גולה לעיר מקלט אפילו שלא רצה כלל?
49. איך יכול להיות חפץ מסוים ששייך לראובן, ולמרות ששמעון לא עושה שום פעולה, נחשב החפץ כשל שמעון?
50. האם שייך "פשיעה" שלא בדיני מזיק?
51. הרג יהודי ואח"כ הרג חמור ועונשו על הריגת החמור יהיה יותר חמור, הכינד?
52. איזה דברים עושים כל יום בכל השנה זכר לבית המקדש?
53. מה ההבדל בין אבן לסלע?
54. איך אומרים עוף בלשון נקבה?
55. האם לבהמה יש יצר הרע, או יצר הטוב?

תשובות

תפילה

1. "אין כאלוקינו, מי כאלוקינו".
2. במוצש"ק בברכת "אתה חונן": "אבינו מלכנו החל עלינו הימים הבאים..."
3. "רבות מחשבות בלב איש וצצת ד' היא תקום" (משלי י"ט, כ"א).
4. בפרק "ואמונה כל זאת...", "עשה גדלות עד אין סקר ונפלאות עד אין מספר" (איוב ט', י).
5. "השיבנו אבינו לתורתך", לכאורה היה צריך לומר יתלמדנו תורתך, וי"ל שמבקשים שתחזור אלינו התורה שלמדנו כבר עם המלאך (הגר"ח קניבסקי שליט"א).
6. שם השם מוזכר שמונה עשרה פעמים, וכנגד זה תיקנו שמונה עשרה ברכות בתפילת שמונה עשרה (ברכות כ"ח:).
7. האות ט' אינה נמצאת בתפילה זו, וזה בא לרמז את מספר הפעמים שהשמש שינתה ממסלולה. ועו"ל, כתוב: "וירא אלוקים את האור כי טוב" (בראשית א', ד'), כלומר שחושך חסר במידת הטוב, ולכן לא כתובה האות ט' בברכת "מעריב ערבים".
8. א. ירושלים. ב. אור כשדים. ג. ארץ כנעני. ד. החית. ה. האמורי. ו. הפריזי. ז. היבוס. ח. הגרשי. ט. מצרים. י. פלשת. יא. אדום. יב. מואב. יג. הר ציון. יד. הר עשיו.
9. יש נוהגים לא לומר בשבת וביו"ט "והוא רחום יכפר עון", אבל ביום הכיפורים אומרים אותו אפילו כשחל בשבת ("מגן אברהם" ריש סי' רפ"א, יש סיידורים שבפסוקי "הודו" לאחר "יהי כבוד" מודפס הפסוק "והוא רחום" בסוגריים).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה'):

אחא"ש, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

10. "על הנסים" של פורים שחל בשבת, וכן "ותודיענו" בליל יו"ט שחל במוצש"ק.
11. יום ראשון של חוה"מ פסח:
 - א. בן חו"ל אומר הלל שלם, כי אצלו יו"ט שני של גלויות.
 - ב. בן א"י אומר חצי הלל שאצלו זה חול המועד.
 - ג. בן חו"ל שהתחיל הלל ואמר "לא לנו" ובאמצע ההלל החליט להישאר בא"י, יש לו דין של בן א"י ומדלג על "אהבת"י.
12. אם התענו על גשמים ונענו וירדו גשמים לפני חצות, עושים יו"ט ובערב אומרים הלל הגדול, וממשיכים "מודים אנחנו לך..." על כל טיפה וטיפ וכו', וחותרים בא"י "קל רוב ההודאות" (שו"ע סי' תקע"ה סעיף י"א, **משנ"ב** ס"ק ל').

הלכות תפילה

13. א. לא התפלל מנחה ונעילה ביה"כ בשוגג או באונס, יש להם תשלומין במערב וצריך ב' תפילות תשלומין (**פרי מגדים** מ"ז סק"ה, ודלא כחיד"א דאין תשלומין לנעילה). ויש להסמיכם למערב בלי להפסיק כדן תפילה בתשלומין. (**משנ"ב** ס' ק"ח ס"ק י"א).
- ב. שכן להתפלל שחרית וגם מנחה, מתפלל מעריב, ואח"כ תשלומין למנחה, ואח"כ יראו"י שיעשה תשלומין גם לשחרית בתנאי של נדבה כדי לצאת את השיטות שיש תשלומין גם לתפילה לפני דלפני (**משנ"ב** ס' ק"ח ס"ק ט').

קדשים

14. קרבן פסח, בשאר ימות השנה, שחטו שלא לשמו, נחשב לעקירת הקדושה, ונעשה שלמים וכשר, אבל אם שחטו שלא לשם בעלים, אין זה פסול בגופו ולא נחשב כעקירה, והוי כמו פסח בזמנו בלי בעלים ופסול (**פסחים** ס"א).
15. שחטו קדשי קדשים ע"מ לאוכלו לאחר זמן (מחשבת פיגול), אם אוכלים את הבשר לפני זריקה אין כרת, ואם אוכלים לאחר זריקה שקרבו כל מתיריו (עי' **זבחים** כ"ח:), חייבים כרת (משנה **מעילה** ז').
16. הקדישו עוגת גבינה לצרכי ב"דק הבית", שימכרוה ובדמים ישתמשו לצורך תיקון בית המקדש, והנהנה ממנה שווה פרוטה או אכילת כזית מביא קרבן מעילה (משנה **מעילה** ט"ו). ו**תוספות** (שם).
17. היא יעשה עתה שהיה מוליד ביום הכיפורים את השעיר המשתלח לעזאזל, אם הוא נטמא מחויב להיכנס לעזרה ולקחת את השעיר לעזאזל (**יומא** ס"ו:; **רמב"ם** הל' עבודת יוה"כ פרק ה' הל' כ').
18. ראובן הקריב קרבן ואח"כ נודע שהוא טמא, הקרבן פסול, ואם בדקו שבתו זמן שהקריב היה הצץ על מצחו של כהן גדול הצץ מרצה על הקרבן (**יומא** ז'; **רמב"ם** הל' ביאת מקדש פרק ד' הל' ח').
19. אם מקדיש בהמה למילואים, חלה קדושת הגוף, ולאחר שקיבלה מום לא יוצאת לחולין להיגזז ולהעבד, אבל אם מקדיש בעל מום חל עליו רק קדושת דמים ויוצא לחולין להיגזז ולהעבד.
- וכן יש לו בהמת קדשים, ועושה אותה תמורה על בהמת חולין בעלת מום ואומר יז תחת ז' תחלה עליה קדושת הגוף, ואינה יוצאת לחולין להיגזז ולהעבד (**תמורה** פ"ב מ"ג).
20. וולד של קרבן תודה, או תמורת קרבן תודה, יש לו את כל הדינים של תודה שהבשר נאכל ליום ולילה, אימוריהו קרבין ע"ג המזבח, אבל אין טעונים לחם (**תמורה** פ"ג מ"ב).
21. בימי המילואים כשמשו רבינו הביא את הקרבנות, נתנו לו בשכר הבאת הקרבנות רק את התזה (פי' צו ויקרא ח', כ"ט), ועי' **שפתי חכמים** (שם אות י') שהטעם הוא כדי לעשות היכר בינו לבין אהרן.
22. חטאת של יום שמיני למילואים, וחטאת נחשון (**רש"י** פי' שמיני ויקרא י', י"ז), והיינו שהיתה הוראת שעה לכך.
23. מקריבים כבשי עצרת בשבועות דנקראים שלמי ציבור והם זכרים (משנה **תמורה** כ"ד, ו**ברש"י** שם).
24. שחטה כשרה בור, אפילו יש בו מום, אבל בבמה קטנה איתא **זבחים** (ט"ז). שבעל מום פסול, אף שזר כשר להקריב בה, ועי' גם בור פוסל שם מום (ספר **מנחת אברהם** "ברכות מ"ד. ד"ה ולי"ע).
25. אם הבעלים עשה בו מום בכונה אסור לו לאוכלו, אבל אם הבעלים עשה בו מום שלא בכונה מותר לו לאוכלו (**בכורות** פ"ה מ"ג).
26. א. בקרבן תודה מביאים ארבעים חלות.
 - ב. בקרבן חינוך מביאים שלושים חלות (פי' תצוה כ"ט, ב', ו**ברש"י** שם).
 - ג. בקרבן שלמי נזיר מביאים עשרים חלות (פי' כי תשא ו', ט"ו ו**ברש"י** שם).
27. אפיית שתי הלחם (לצורך שבועות) אינה דוחה שבת ויו"ט, וכן אפיית לחם הפנים אינה דוחה שבת ויו"ט (משנה **מנחות** צ"ה:; ק"י:), אבל לחם שאופים למנחת חביתיה כהן גדול (שמביא כל יום) לצורך שבת אופים אפילו בשבת (משנה **מנחות** צ"ו:; ו**רש"י** שם, כיון שחייב לאפותם בקודש, ומערב שבת יפסל בלינה).
28. כל המנחות מביאים סולת מן החיטים (שמות כ"ט, ב', וכן **רש"י** ויקרא ב', א'), חוץ ממנחת סוטה שמביאים מן השעורים (במדבר ה', ט"ו), וכן מנחת העומר באה משעורים (**מנחות** ס"ח:; ועי' משנה **מנחות** ק"ג).
29. שחטה של ראש השנה, אפילו אם הגיעו העדים מוקדם בבוקר ויודעים שהוא ראש השנה לא תיקנו שיר בתמיד של שחר, כיון שרוב פעמים לא הגיעו העדים לפני תמיד של שחר (**ראש השנה** ל'; ו**ברש"י** ד"ה שלא אמרו **ובתוספות** ד"ה ונתקללו), אבל בשאר ימינו טובים אומרים שיר מיוחד ליו"ט (**מג"א** סי' קל"ג ס"ק ד', **מנחת חינוך** מצוה ש"י"ב אות ג'), וי"א שבכל יו"ט אומרים שיר של חול (**יוטרי אבן** "רי"ה ל').
30. ר' יוסי ב"ר יהודה סבר שאפשר לשחוט קדשי קדשים ע"ג מזבח למעלה מחצי המזבח ולצפון (משנה **זבחים** נ"ח:), ומפרשת הגמרא (שם) שלר' יוסי ב"ר יהודה מקום המזבח הוא בדרום העזרה, ואם שוחטים שם על הרצפה פסול, ובכל זאת יש גזיה"כ שאפשר לשחוט על חצי המזבח ע"י שם.

31. שלמי ציבור, שהן שני כבשים הבאים בעצרת (משנה **זבחים** נ"ד:; **רש"י** פי' אמור כ"ג, כ').
32. בחטאת העוף מלקו רק סימן אחד ובעולת העוף מלקו שני סימנים (פי' משנה ד"ה, ובגמרא **זבחים** ס"ד:). ואם שינה פסול, דהיינו אם מלק שני סימנים בחטאת או רק סימן אחד בעולה פסול (שם).
33. השמן והסולת של קרבן מנחה מדדו בכלי שרת ונתקדש, ואח"כ העבירום לכלי כדי לעשות בפק ולישה ביחד, ודנו ה"כסף משנה" ו"לחם משנה" (מעשה קרבנות פי' י"ג ה"ה) אם כלי זה היה כלי חול או כלי שרת, ועי' מוכח שלא נתחללו בה, ע"י שם.
34. רק בקרבן תמיד, ולא בקרבן מוספים ולא בשאר הקרבנות (**רש"י** מנחות מ"ט ד"ה לעולם), וכן קרבן פסח טעון ביקור.
35. פליגי בזה **הראשונים**. שיטת **תוספות** (מנחות ק"ו. ד"ה והא) שגם השיריים נקטרים על המזבח, אבל **רבינו גרשום** (ק"ז ד"ה טעונה) סובר שאת שירי העצים לאחר הקמיצה נוטלים הכהנים.
36. בין בקרבן ציבור ובין בקרבן יחיד כשרה בור (משנה **יומא** פרק ב' משנה ז').

טהרות

37. בחדר אחד מונח חצי כזית של מת, ובחדר השני גם מונח חצי כזית של מת. כל אחד ואחד לא מטמא במקומו כיון שהוא רק חצי כזית, אבל לפנייהם יש עוד חדר ושניהם עומדים לצאת משם, נמצא שיש סוף טומאה לצאת ביעור כזית בחדר השלישי (**אהלות** סוף ח').
38. המיטה לא נטהרה משום שהמים לא הגיעו לגובה המיטה, ולא היתה שקועה לגמרי בתוך המים, ולאחר שזרק לשם עצים, עלה גובה המים עלה מעל המיטה, ונטהרה (**מקואות** פרק ז', משנה ז').
39. בגדים מנוגעים משלחים בין מעיר שמוקפת חומה ובין מעיר שאינה מוקפת חומה (**רמב"ם** טומאת צרעת פי' י"ג הל' ט"ו), ואדם מצורע נשלח רק מעיר מוקפת חומה ובארץ ישראל (**רמב"ם** שם פי' ה' הל' ז').
40. א. דוקא בית מרובע, אבל בית עגול לא נטמא (מס' **נגעים** פרק י"ב משנה א').
 - ב. בית של גוי (שם).
 - ג. אם הכהן ראה ע"י משקפת או מראה (**הרוגזובר** זצ"ל).

ענינים שונים

41. רק פעם אחת, במסכת **חגיגה** (פ"א מ"ז). **בפרקי אבות** נזכר רק בברייתא (פרק ו').
42. "בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפנייהם, משרבו עוברי עברה היו עוקרין ומשליכין על הדרכים, התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה (**שקלים** פרק א' משנה ב').
43. "הבימה, כגון בימה שהיו עושים למלך, אין בה קדושת ארון, אלא קדושת בית כנסת" (ס' קני"ד סעיף ז').
44. במשנה (**נדרים** פרק ג' משנה י"א): "רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה".
45. א. "לא נטמא משפט גר יתום" (פי' כי תצא דברים כ"ד, י"ז), וקשה הל"ל גר ויתום, אלא ללמד שכל גר הוא יתום שאין לו הורים, משום שכקטן שנולד דמי ("בעל הטורים" שם).
 - ב. לאחר מתן תורה נאמר: "לך אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהֱלִיכֶם" (דברים ה', כ"ו), ואיך מותר לחזור לביתם עם נשותיהם, הרי לפני מתן תורה התחתנו עם נשותיהם, ועי' משום שנעשו כגרים, גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ("משך חכמה" שם).
46. לפסוע ג' פסיעות בסוף תפילת שמונה עשרה, כי בזכות ג' פסיעות שרץ נבוכדנצר זכה להחריב את בית המקדש, ולכן פוסעים ג' פסיעות ומתפללים שיבנה בית המקדש (**משנ"ב** סי' קכ"ו ס"ק ב').
47. נתינת גט בחודש אייר (**רמ"א** אה"ע סי' קכ"ו ס"ז משום שיש ספק אם לכתוב יאיר או איר').
48. תלמיד שגלה, גולין רבו עמו, אע"פ שהרב לא רצח כלל (**מכות** י').
49. ראובן רואה את חברו עושה מעשה ולא מיחה בו, הרי"ז נחשב כחפץ של ראובן, כדאיתא במשנה (**שבת** נ"ד:). פרתו של רבי אליעזר בן עזריה היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים, ומפרשת הגמרא שלא היתה שלו אלא של שכנתו היתה, ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו (**ביצה** כ"ג, עדינות פרק ג' משנה י"ב, ו**ברמב"ם** פ"ה, ע"י שם).
50. א. המאחר להתפלל תפילת מוסף כל כך נקרא פושע (**ברכות** כ"ח:).
 - ב. תלמידי חכמים לא יכנסו באחרונה בבית המדרש משום דקרו ליה פושע (**ברכות** מ"ג:).
 - ג. מי שבידו לעשות עירוב תבשילין ולא הניח נקרא פושע (**ביצה** ט"ו:). (מהגר' **חיים פיינשטיין** שליט"א).
51. א. הרג ביום שישי לפני השקיעה אדם מישראל רח"ל, מיתתו בסייף, ולאחר זמן הרג בשבת חמור שמייתו בסיקלה שהיא חמורה יותר.
 - ב. הרג אדם המותר להורגו (שחייב מיתה או אדם המוסר שמוותר להורגו גם בה"ז, **שו"ע** חו"מ סי' שפ"ח סעיף י'). ואח"כ הרג את החמור של חברו וחייב בדיני ממונות.
52. א. מניחים מלח על השולחן בשעת האכילה, זכר לזבח שנאמר: "על כל קרבנדך תקריב מלח" (**רמ"א** סי' קס"ז סעיף ה').
 - ב. שיר של יום שהלויים היו אומרים בבית המקדש.
 - ג. עפ"י דין מותר להסתכל קצת על ידי הכהנים כיון שאין מברכים בשם המפורש ואין שכניה, ומי"מ נוהגים גם עכשיו זכר למקדש שלא להביט בהם כלל (**משנ"ב** סי' קכ"ח ס"ק פ"ט).
53. סלע זו אבן המחוברת לקרקע, ואבן אינה מחוברת לקרקע (**זבחים** ק"ח:).
54. **בתוספות** (בבא מציעא ז"א. ד"ה מין) כתבו: "לא יסתכל אדם לא בחמור ולא בחמורה, לא בחזיר ולא בחזירה, ולא בעוף ולא בעופפת", ע"י שם.
55. כיון שרואים שבהמה מזיקה, נושכת ובעושת, מוכח שיש לה יצר הרע (**ברכות** ס"א, ועי' **מהרש"א** שם).

מרים הרים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 443

זיכרונות שמעתתא (כ) – "ובלכתך בדרך" אב תשפ"א

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם "ודברת במ... ובלכתך בדרך..."

תורה

1. מי מוזכר בספר בראשית, והאריך ימים יותר מכולם?
2. האם אדם הראשון היה ישראל או גוי?
3. האם נח הכניס עציץ עם אדמה לתיבה?
4. איפה נמצא הסולם של יעקב אבינו?
5. איזה פסוק ב' בשלח יש בו את כל הא' ב', ואיזה רמז נלמד ממנו?
6. כתוב בפרשת מסעי (במדבר ל"ה, ג'): "ומגן שיחם יהיו לבהמתם ולקרבם ועל כל חיתם", ודרשו לחיים נתנו ולא לקבורה, ולכן אין קוברים בערי לויים (מכות י"ב), ואם יש שם קבר צריך לפנותו, א"כ למה לא עקרו את מערת המכפלה שבחברון, שהיא מערי הלויים?
7. איזו ברכה שכתובה בתורה כוונתה לא לזמן בית ראשון ולא לזמן בית שני, אלא לזמן ביאת מלך המשיח במהרה בימינו?
8. איזה אדם יחיד נקרא בשם רבים?
9. היכן יש בתורה אב ובנו שיום הולדתם חל באותו היום? (ב' תשובות)
10. על איזה אשה כתוב בתורה כמה שנים היא חיה?
11. איזה לוי נעשה כהן?
12. איפה מרומז בתורה שאונן אסור לו להתרחץ ולהתנאות?
13. איפה מרומז בתורה שאם לא נוסעים עם המת, מתחילים מיד בדיני האבילות?
14. איזה שם של אדם המוזכר בתורה הגימטריה שלו יותר מאלף?
15. איזה 'כוס' מוזכרת בתורה ואינה ראויה לשתיה?
16. איזו מילה בתורה היא בת ארבע אותיות, כשמתוכן שוש אותיות זהות?
17. איפה יש בתורה מילה שיש בה ארבע פעמים פתח, או מילה שיש בה ארבע פעמים קמץ, וללא הברות נוספות כלל?

נביאים – כתובים

18. באיזה פסוק בני"ך יש את כל הא' ב' וכל אותיות מנצפ"ך?
19. מהו הפרק הקצר ביותר בתהילים?
20. איזה פרק בתהילים מתחיל ומסתיים באותו הפסוק?
21. על מה כתוב בני"ך שלא כדאי לחסוך?

ממונות

22. חפר בור ברשות הרבים ונפל שור בתוכו, מתי פטור מלשלם?
23. מתי מותר להיכנס לשדה חברו ולשבור שם את הכלים שלו?
24. איזה קנין ממונו שייך רק באיש נשוי, ולא בבחור (מה שקנתה אשה וכו') אין זו הפקעה מבחור רק אין היכא תימצא?

שאלות לפלפול

25. איתא בגמרא (שבת ל"ג) שדוד המלך מת בשבת והיה מוקצה ולא ניתן לטלטלו ורק ע"י שיניחו עליו תיבוק או כיכר התירו לטלטלו, וקשה, הרי לבש בגדים וא"כ אפשר לטלטלו ע"י?
26. קי"ל (ב"ק נ"ו): המעמיד בהמת חברו ע"ג קמת חברו אפילו ברשה"ר חייב בשן ורגל, דהוי מזיק בידים, וקשה דאיתא בשבת (קט"ב) שמותר להעמיד בהמתו ע"ג עשבים בשבת אפילו מחוברים, דתן לו נייה נפשיה, ע"י שם, ולמה אין זה נחשב כתולש בידים?
27. כתוב ב' וארא (שמות ז', ז'): "ומשה בן שמונים שנה... בדרך אל פְּרַעֲהוֹ", וקשה, הרי משפט המצרים היה י"ב חודש (מסכת עדויות פ"ב מ"ב) א"כ משה ביציאת מצרים היה בן פ"א שנה, ולפ"ז בשנת הארבעים היה בן קכ"א שנה, ומדוע כתוב בסוף התורה שהיה משה בן מאה ועשרים שנה?
28. משה רבינו התפלל תפילות כמנין "ואתחנן" (515) כדי להיכנס לארץ ישראל, למה אהרן לא התפלל על זה?
29. קי"ל נשים פטורות ממצות סוכה, שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, אבל בכל זאת נוהגות הנשים לשבת בסוכה, וקשה, איך מותר לנשים לשבת בסוכה כשהן פטורות, והרי סוכה אסורה בהנאה?
30. מבואר בגמרא (פסחים י"ז): משקי בי מטבחיא דכן, וי"א משקי בי 'מדבחיא' דכן, שכל המשקין שבבית המקדש לא גזרו עליהם טומאת משקין אפילו יין ושמן, ע"י שם. אם כן איך נטמאו כל השמנים שבהיכל, ולמה צריך חותמת של כהן גדול?

31. כשיש כזית קרבן פסח בתוך העצם, לא שוברים את העצם כדי להגיע אליו, דאין 'עשה' דוחה 'לא תעשה' במקדש (זבחים צ"ז): וקשה, הרי יש עצה לערב את העצם בעצמות של חולין (ועשה' של קרבן פסח דוחה האיסור דרבנן של לבטל איסורים), ואז מותר לשבור את כל העצמות, ויוכל לקיים 'עשה' של קרבן פסח בכזית הזה?
32. העושה תמורה ואומר: "זו תחת זו", מקריבים את שניהם. ויש להעיר כיון שעבר על איסור תורה: "לא יחליפנו ולא ימיר", ומקבל על זה מלקות (תמורה פ"א מ"א) והר"ז מצוה הבאה בעבירה, ומדוע אין דינו כגוזל קרבן מחברו שאי אפשר להקריבו משום מצוה הבאה בעבירה?
33. כתב בשו"ע (סי' תפ"ט סעיף ג'), אם מתפלל עם הציבור מבעוד יום יספור ספירת העומר עמהם, ואם יזכור בלילה יברך ויספור, ופירש המשנ"ב (סי' ק"ט) שיתנה שאם יזכור בלילה, אינו רוצה לצאת בספירה זו, ע"י שם. וקשה, הרי קי"ל (כתובות ע"ד). מילתא דלא שייך לעשות ע"י שליח, אי אפשר לעשות בו תנאי? וכענין זה מבואר בהגרע"א (או"ח ס"ו ס"א) שיכול לקרוא קריאת שמע לפני התפילה, ויתנה אם אח"כ יגיע לקריאת שמע עד ברכותיה בזמנה אינו רוצה לצאת בקריאה זו, ע"י שם, וקשה הרי אי אפשר לעשות שליח לקריאת שמע, ואיך מועיל התנאי?
- וכן, כתב בשו"ת "אבני נזר" (או"ח תשי"א סי' ק"ה) שאפשר לאכול אפיקומן לפני חצות על תנאי, שאם זמן אפיקומן עד חצות יהיה לשם אפיקומן ואם זמנה עד הבוקר יהיה לסתם אכילה, ומותר להמשיך לאכול לאחר חצות, ע"י שם, וקשה, הרי אכילת אפיקומן לא שייך לקיים ע"י שליח?
34. למה אומרים "שלום זכר", ו"פדיון הבן", למה לא אומרים על שניהם "שלום הבן" ו"פדיון הבן", או "שלום זכר" ו"פדיון זכר"?
35. כתוב במשנה (בבא קמא ל"ז): שאם נגח שור ישראל לשור עכו"ם, פטור, שנאמר (שמות כ"א, ל"ה): "וכי יגף שור איש את שור רעהו", ולא שור של עכו"ם, ואילו ב' בא (שמות י"א, ב') כתוב: "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו", והכוונה מהמצרים, אם כך רואים שגם גוי נקרא רעהו?
36. כתוב במשנה (אבות פרק ה' משנה ח') עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש וכו', א"כ למה כשמגיעים לכותל המערבי ורואים מקום המקדש לא מברכים "ברוך... שעשה נסים לאבותינו במקום הזה"?
37. בגמרא (שבת פ"ח): כתוב שבשעת מתן תורה יצאה נשמתם של ישראל והקב"ה הוריד טל ועשה תחיית המתים. האם כשרואה את הר סיני יברך "ברוך... שעשה נס לאבותינו במקום הזה", היות שבזכות זה אנו חיים כיום?
38. למה קוראים לברכת "על המחיה" ברכה "מעין שלוש", הרי יש בה מעין ארבע ברכות של ברכת המזון, שבסוף אומר "כי אתה טוב ומיטיב... שזה במקום הברכה הרביעית?
39. למה מזכירים "ועל מזבחך" בברכת מעין ג' שהוא רק מעין ברכת המזון, ובברכת המזון לא מוזכר כלל ה"מזבח"?
40. כתב המשנ"ב (סי' תרצ"ה סי' ק"ה) בשם שו"ת "בנין ציון" (תשי"ב) משלוח מנות חייב דוקא ע"י שליח ולא ע"י עצמו, ע"י שם, וקשה הרי קי"ל כל מה שאיהו לא מצוי לעשות, אי אפשר למנות שליח (גמ' קידושין כ"ג):?
41. כתב הרשב"א (שו"ת ח"א תשי"ח), שאין מברכים על נתינת צדקה שמה העני לא ירצה לקבל ונמצא בירך ברכה לבטלה, ע"י שם. לפ"ז למה לא מברכים על נתינת משלוח מנות שהיא מצוה מדברי הנביאים, שהרי אפילו המקבל לא ירצה לקבלו קיים מצות משלוח מנות (וכמבואר ברמ"א סי' תרצ"ה סעיף ד')?

תשובות

תורה

1. נעמה, כתוב: "ואחות תובל קין נעמה" (בראשית ד', כ"ב), וכתב ב"חזקוני" שהם היו תאומים, ובפסוק: "כי איש הרגתי לפצעי וילד לחברתי" (שם כ"ג), מפרש רש"י שלמד הרג את תובל קין, ואח"כ התולונו לאדם הראשון, ונולד שנת בשנת קי"ל (ע"י ברש"י פסי כ"ד), נמצא שנעמה נולדה לפני שנת קי"ל לבריאת העולם, וכתב רש"י (פסי כ"ב) שנעמה היא אשת נח, והמבול היה בשנת 1656 לבריאת העולם, נמצא שנעמה היתה בערך בת 1530 שנה

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה'):

אחה"ש, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

כשהיתה בתיבה בזמן המבול, ואחרי המבול עדיין חיה ויצאה מהתיבה (פרק ח' פסוק י"ח). (מתושלח חי רק 969 שנה).

ב. **במדבר רבה** (פ' משפטים פ' ל"א, י"ז), ובי"אור החיים" הקדוש (בראשית ה', ג') בשם **מדורש תנחומא** מובא שקין מת במבול עם שאר הרשעים, ע"ש שם, לפי"ז נמצא שקין חי בערך 1655 שנים (נמצא שבחייו תפס יותר מרבע שנות העולם שהוא רק ששת אלפים שנה).

2. בספר **"פרשת דרכים"** דן אם היו לאבות דין ישראל ממילת אברהם ואילך, אבל אדם הראשון היה קודם המילה ובודאי היה לו דין גוי (**הג"ר אלחנן ווסרמן** זצ"ל שאל את **הגב"ד פובורסקי** שליט"א בהיותו בן ארבע בברנובץ האם אדם הראשון היה יהודי או גוי, וענה שהיה גוי, כי אם היה יהודי כל יוצאי החלוצי גם הם יהודים ולא היו גויים בעולם כלל).

3. יש חיה שחייבת להיות מחוברת לאדמה ונקראת 'אדני השדה' (מובא במשנה **כלאים** פרק ח' משנה ח'), ולכן נח הכניסה כשהיא מחוברת לעצץ עם אדמה (**"טעמא דקרא"**).

4. הסולם היה רק בחלום, אולם ע"י **"ספר יואים"** (ס' תי"ג) שאחת ממעלות ארץ ישראל היא שיש בה את סולם יעקב אבינו, ע"ש שם. הרי מבואר שאפילו שלא רואים את הסולם, הוא נמצא, ורק בחלום יעקב זכה לראותו, כמו המלאכים שנמצאים ולא זוכים לראותם.

5. **"זה הדבר אשר צנה ד' לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשותיכם הדין לאשר באהלו תקחו"** (שמות ט"ז, ט"ז). ומלמד שכל המקיים את התורה, הקב"ה מזמין לו פרנסתו בלא טורח כאוכלי המן (**"ביעל הטורים"**).

6. כיון שנקברו עפ"י הדיבור מתחילה לא נתנו ללויים מקום זה (**"דרך אמונה"** שמיטה ויובל פ' י"ג הל' ו', **"ביאור הלכה"** ד"ה לא יסתור).

7. **"כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה... ולקלת בדרךך כל היםים ונספת לקך עוד שלש ערים על השלש האלה"** (דברים פ' שופטים י"ט, ט"ז). מפרש **רש"י** שזה קאי על זמן המשיח לעתיד לבוא, וכי"כ **ברמב"ם** (הל' רוצח פרק ח' הל' ד') שזה הקניזי והקדמוני (וכן **ברמב"ם** הל' שמיטה ויובל פרק י"ג הל' א', **"דרך אמונה"** שם ס"ק ח').

8. **"ובני דן חשים"** (בראשית מ"ו, כ"ג), **"ובני פלוא אליאב"** (במדבר כ"ו, ח'), **"ובני איתן ועזריה"** (דברי הימים א' ב', ח'), (עפ"י הגמרא **בבא בתרא קמ"א** ג').

9. א. אדם וקין נולדו ביום השישי של בריאת העולם, וי"א שגם הבל. ב. אברהם וישמעאל, שניהם מלאו שנותם באותו יום (**רש"י** סו"פ לך לך י"ז, כ"ו).

10. רק על שרה אמנו מוזכרים שנות חייה, קכ"ז שנה (**רשב"ם** תחילת פ' חיי שרה).

11. אהרן הכהן היה לוי (ע"י **רש"י** שמות ד', י"ד), ואח"כ נעשה כהן, הוא ובניו, וכן פנחס.

12. כתוב בפי' ויחי (בראשית נ', ד'): **"וינדר יוסף אל בית פרעה לאמר... דברו נא באזני פרעה לאמר"**, יוסף לא דיבר בעצמו עם פרעה משום שהיה אז אונן על פטירת אביו, ואסור להתרחץ ולהתקטש, ולכן במצב זה אינו יכול לדבר לפני פרעה (**"משך חכמה"** ו**"טעמא דקרא"**).

13. כתוב בפי' ויחי (בראשית נ', י'): **"וינבאו עד גרן האטד... ונעשו לאביו אבל שבעת ימים"**, מפי' **המהרש"א** (סוטה) כל האחים נסעו לארץ כנען, ולכן עדיין לא ישבו שבעה, אבל מלכי כנען לא הסכימו שיוסף יגיע לשם מפני שפחדו שיכבוש את ממלכתם, ומכיון שיוסף לא המשיך עם הלוויה, לכן עשה שם אבילות שבעת ימים.

14. **"ותרשיש"**, בגימטריה 1210 (פ' נח בראשית י', ד').

15. **"ויאת הכוס ואת השקל..."** (ויקרא י"א, י"ז), אחד משמות העופות שאינם טהורים.

16. **"וינעתק משם ההרה"** (פי' לך לך בראשית י"ב, ה').

17. א. פי' תזרע (ויקרא י"ג מ"ב): **"ויכ"י יהיח... או בגבחת"**. **"בקדחת"** (כי תבוא).

ב. פי' ראה בשמות הצפורים שאסור לאוכלן (ויקרא י"ב י"ז): **"הרקמה"**.

נביאים – כתובים

18. **"לכן חכו לי נאם ד' ליום קומי לגד כי משפטי לאסף גוים לקבצי ממלכות לשפד עליהם תעמי כל חרון אפי כי באש קנאתי תאכל כל הארץ"** (צנפנה ג', ח'), ושם התייר בפסוקים על גאולת גוג ומגוג רמו שלעתיד לבוא יקיימו כל ישראל כל המורה כולה, בב"א.

19. תהלים פרק קי"ז, ובו רק שני פסוקים **"ההללו את ד'... כי גבר עלינו חסדו..."**.

20. פרק קי"ח, מתחיל בפסוק **"הודו לד' כי טוב כי לנולם חסדו"**, ומסתיים בו.

21. **"חושבו שבתו שונא בנו"** (משלי י"ג, כ"ד).

ממונות

22. א. אם חפר את הבור בשבת חייב מיתה וקל"מ ופטור על תשלומי הבור (ע"י שו"ת **"הר צבי"** חו"מ ס' קל"ח שדן בזה).

ב. שור פיקח שהלך ביום פטור, שהרי יכול לראותו, ואיהו הוא דאזיק אנפשיה (**בבא קמא** נ"ב).

23. אם יש פירות או ירקות של שביעית הגדלים בשדה, והבעלים הניח שם את כליו והם מפריעים להגיע לפירות ולירקות שהם הפקר, מותר לילך כדרכו לאסוף את הפירות והירקות אפילו אם עייזו ישרו הכלים (**הג"ר קניבסקי** שליט"א **"דרך אמונה"** הל' שמיטה ויובל פרק ז' ס"ק קכ"א).

24. **"אם גנפו יבא גנפו יצא"** (שמות כ"א, ג'), אם הוא בחור אין האדון נותן לו שפחה כנענית וממילא מופקע ממנו קנין עבד של נרצע' שלא יכול לומר **"אהבתי את אדוני ואת אשתו"**.

25. אסור להשתמש בבגדי המלך, ונאסר לכולם, ולכן גם הבגדים היו מוקצה וא"א לטלטל את דוד המלך אלא ע"י תינוק או כיכר (**"ביאר היטב"** או"ח ס' שי"א ס"ק ז').

26. אין זה נחשב כמעשה אדם, ולכן בשבת מותר, אבל בניקין יש חיוב שמירה לאדם על עצמו שלא יזיק מדין **"שמירתו עליד"**, ולכן חייב לשלם.

27. משי"כ שמשוה רבינו היה בן שמונים שנה, היינו בשנת השמונים, שהוא היה

בן ע"ט שנה, ואח"כ עוד שנה של משפט המצרים נמצא שביציאת מצרים היה בן שמונים, ומשי"כ בן מאה ועשרים שנה במותו הכוונה לאחר שמלאו לו מאה בן ועשרים (שו"ת **"תהם סופר"** ח"ו ס' כ"ט, ובספר **"פנים יפות"** מסעי ל"ג ל"ט, ובספר **"שומר אמת"** פ' וארא).

28. כתוב בספרי (מובא **ברש"י** ריש פ' ואתחנן) כיון שהתיר הקב"ה למשה להיכנס לסיחון ולעוג, חשב שהותר לו להיכנס גם לארץ ישראל, וכל זה הוא למשה, אבל אחריו נפטר לפני סיחון ולכן לא היתה לו סיבה להתפלל (**מהרב ישעיה אדלר** שליט"א).

29. אע"פ שפטורות יש להן קיום מצוה ויכולות לשבת.

30. א. יתכן שהיה שמן קרוש בתוך הבקבוק, והיה לו דין 'אוכל', והיה מקבל טומאה.

ב. מבואר בגמרא שמ"ד 'משקי בי מדבחי' סבר כשמואל שהוא טהור רק לענין שלא מטמא לאחרים, אבל הוא עצמו מקבל טומאה (**מנן הגר"ש רוזנבסקי** זצ"ל).

ג. כיון שפרצו י"ג פרצות בחומת ירושלים, ממילא כבר לא היה בו קדושת ירושלים, כמבואר שבאו פריצים וחיללוהו, וממילא כבר קיבל המשקין טומאה, ומדויק מלשון הפיוט **"מעוז צור"**: **"ופרצו חומות מגדלי"**, וממילא **"וטמאו כל השמנים"** (**הג"ר לייב גורביץ** זצ"ל ראש ישיבת גייטסהד).

ד. למ"ד 'משקי בי מדבחי' היינו מלשון 'יבח', ששייך למזבח, ומפרש **רש"י** (י"ז ד"ה משקא) כגון דם לזריקה, ומים ויין לנסך, ושמן למנחות, ע"ש שם. אבל שמן של מנורה לא שייך למזבח.

31. קושיא זו היקשה **הגר"א** (מה"ת תש' קל"ב), ומצדד לתוך כיון שבתל בחולין, אין עליו דין קדשים ולא מקיים בזה 'עשה' של אכילת פסח, אבל דוחה תשובה זו.

32. א. גדל הוא פסול בגוף הקרבן ולכן פסול, משא"כ תמורה שהיא עבירה בגמרא, וכעין שמצינו שהמוציא כזית מצה בשבת לרשה"ר ואוכלה, אין זו מצוה הבאה בעבירה, ויצא י"ח.

ב. כיון שיכול להקדישו מיד בלי תמורה, הרי לא צריך את העבירה כדי להקריבו, ואין זו מצוה הבאה בעבירה, (כעין דברי **התוספות** סוכה ל"א).

33. א. כתב **הרמב"ן** (ב"ב קכ"ו) שרק בתנאי שבין אדם חברו לא מועיל תנאי אם לא שייך שליחות, אבל תנאי שנוגע רק לעצמו, לא צריך הל' תנאים, ע"ש שם. לפי"ז מיושב שמהני התנאי בספירת העומר, בקריאת שמע ובאכילת אפיקומן.

ב. כתב **הפני יהושע** (כתובות ע"ד) שבדבר שעושים בדיבור בלבד בלי מעשה, לא צריך הל' תנאים, ע"ש שם. לפי"ז מיושב בספירת העומר ובקריאת שמע שמהני תנאים (אבל אין זה מיישב לענין האפיקומן, וע"י **תוספות** נזיר י"א ד"ה דהוי שמבואר שגם דבר שעושה ע"י דיבור בלבד צריך הל' תנאים).

34. כתב **"המשך חכמה"** (ריש פ' תרומה, ויקרא י"ב, ב'): **"ויגלגד זכר"** ובהמשך כתוב (שם פס' ו'): **"ויבמלאת ימי סקרה לבן"**. לאחר שלושים יום שיצא מחזקת נפל יש לו דין בן, אבל בשעת הלידה שהוא עדיין ספק נפל הרי הוא 'זכר', ע"ש שם. ולפי"ז **"זכר"** הוא בתוך שלושים יום, ולכן אומרים **"זכר"**, אבל הפדיון שנועד לאחר שלושים נקרא **"פדיון הבן"** (**מהרב אהרון צבי מרמורשטיין** שליט"א).

35. א. לפני מתן תורה שכולם חייבים רק בז' מצוות, גם גוי נקרא 'רעהו', אבל לאחר מתן תורה שקיבלנו תרי"ג מצוות אין הגוי נחשב עוד 'רעהו' (**"רבינו בחיי"** ו**"אילת השחר"**).

ב. כוונת הפסוק שישראל יהודי מאת יהודי כדי שיהיה להם הזכות של עשיית חסד כל אחד לחברו (**"קול אליהו"** פ' בא אות נ"ו).

36. רק על נס על הצלה מברכים ברכה זו.

37. א. מברכים ברכה זו רק אם רואים במה נעשה הנס, כגון המים שעברו בו בים, אבל אם רואים רק את המקום שעליו נעשה כגון המקום שמתו סנהריב ואלפי חיליו בלידה, לא מברכים (**משנ"ב** ס' ר"י"ח ס"ק ז' בשם **מג"א**), ולפי"ז בנד"ד שרואים רק את המקום, לא מברכים.

ב. מבואר בגמרא (**שבת פ"ח**): שבכל דיבור חזרו ישראל לאחוריהם י"ב מיל, ושם היתה תחיית המתים, נמצא שלא יודעים כלל איפה המקום שבו היה הנס הזה.

ג. רק מי שנשאר בחיים וניצל מברך ברכה זו, אבל מי שמת והיתה תחיית המתים לא מברך, ולכן על בן השונמית לא מברכים (**"ביאור הלכה"** שם סוד"ה כגון), ולפי"ז בנד"ד לא מברכים (**הג"ר קניבסקי** שליט"א).

38. א. יש סוברים שלא אומרים **"כי אתה ד' "** בסוף, שלא תיקנו ברכה רביעית אלא בברכת המזון לבד (**רמב"ם** הל' ברכות פרק ח' הל' י"ד), ולכן לדידהו הוא רק מעין שלוש.

ב. אפילו לדין שאומרים כן, בכל זאת נקרא 'מעין שלוש' כדי להדגיש שרק ג' ברכות הן מדאורייתא, וברכת **"הטוב והמטיב"** היא רק דרבנן (סידור **"אוצר התפילות"**, פירוש **"ענף יוסף"** עמ' 494).

39. בברכת המזון מוזכר **"ועל הבית הגדול"**, שזה על בית המקדש, וממילא המזבח שבתוך החצר נכלל בזה, משא"כ בברכת מעין ג' כתוב רק **"ועל היכלך"**, שזה רק הקודש ולא החצר, ולכן צריך לפרט את המזבח.

40. אין זה מדין שליחות ואפשר לשלוח אפילו ע"י לאו בר שליחות, ועיקר הכוונה שלא ימסור לו באופן אישי.

41. יש מתרצים שזה כבר נכלל בברכת **"שעשה נסים"** ו"שהחיינו" שברכו בשעת קריאת המגילה (**מהר"ן חיות** מגילה ז').

ויש מתרצים, כיון שיוצאים בזה מצות משלוח מנות משום שעיקר המצוה היא קירוב הדעות, ממילא מצוה שעיקרה בלב לא תיקנו עליה ברכה (וכמש"כ **"בית יוסף"** לענין ברכה על ביטול חמץ, כיון שעיקרה בלב לא תיקנו עליה ברכה אפילו כשמבטלו בפה).